M6: Špecifiká obnovy vybraných druhov stavebného dedičstva

Priemyselné a technické dedičstvo

Ing. arch. Eva Dvořáková, Národní památkový ústav, generální ředitelství, Praha

28. máj 2025, Academia Istropolitana Nova, Svätý Jur

Heritage Train

Funded by the European Union

definice:
Technickou památkou rozumíme jedinečné nebo typické hmotné pozůstatky dokládající vývoj techniky ve všech historických souvislostech

První výzva k ochraně 14.10.1924 Národní listy

Zákon 22/1958 Sb. o kulturních památkách

Pojmem “průmyslová památka“ je možno označit technické zařízení, objekty a jevy vzniklé v souvislosti s procesem industrializace, ale zůstává součástí obecného pojmu „technická památka“

Ratibořice, okres Náchod, Rudrův mlýn

Dobřív, okres Rokycany, hamr

Brtnice, okres Jihlava, silniční most přes říčku Brtnici

Kuželov, okres Hodonín, mlýn

Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči

Právnická nebo fyzická osoba může podávat návrh na prohlášení za kulturní památku

Praha 5 Hlubočepy, továrna Hydroxygen

Moravská Ostrava, důl Jindřich

Fond technických památek, průmyslového dědictví a brownfield

Identifikace, poznání, popsání a vyhodnocení významu představuje systematický a nikdy neukončený proces.
Fond technického dědictví představuje ve své podstatě velice různorodou škálu objektů a technického zařízení z různých časových etap.

Dělení podle výrobních odvětví, dle třídníku OKEČ
Zjednodušeně:

- těžba
- výroba
- doprava a skladování

Podle povahy:

- nemovité
- movité

Podle významu:

- kulturní památka
- národní kulturní památka
- památka světového dědictví (UNESCO)

Podle rozsahu:

- památková rezervace
- památková zóna
- krajinná památková zóna

Kladno, důl Mayrau

Pardubice,
Winternitzovy automatické mlýny

Teplice v Čechách,
výpravní budova

Veselý Kopec, okres Chrudim,
varna povidel

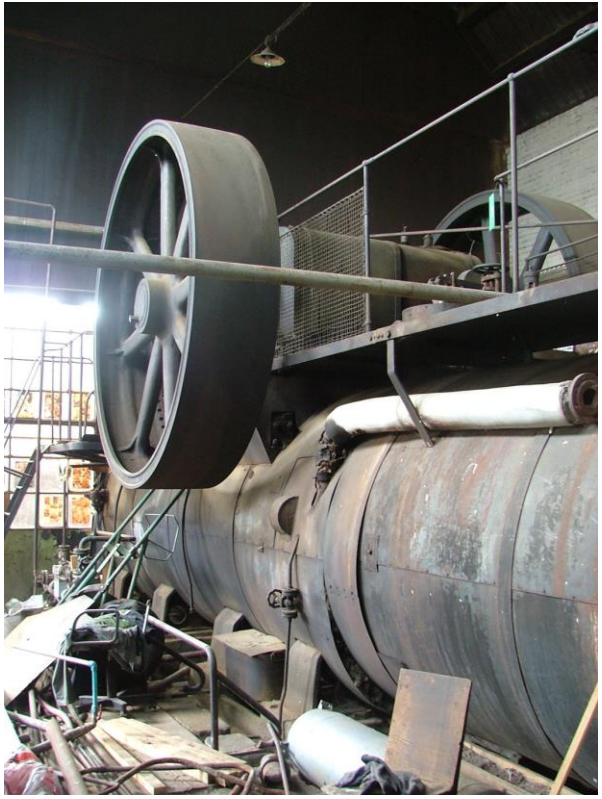

Praha Satalice, stacionární lokomobila

Kopřivnice, okres Nový Jičín,
Slovenská strela

Národní kulturní památky

1. Karlův most, Praha
2. Koněspřežní železnice z ČB do Lince
3. Kamenný most v Písku
4. Řetězový most ve Stádleci, okres Tábor
5. Vodní mlýn ve Slupi, okres Znojmo
6. Pevnost Dobrošov u Náchod
7. Důl Michal v Ostravě
8. Důl Hlubina a vysoké pece a koksovna v Ostravě
9. Třeboňská rybniční soustava
10. Ruční papírna ve Velkých Losinách, okr. Šumperk
11. Televizní vysílač na Ještědu, Liberec
12. Důl Jeroným v Čisté, okres Sokolov
13. Elektrárna Háj, Třeština, okres Šumperk
14. Rudá věž smrti, Ostrov u Karlových Var
15. Přehrada les Království u Dvora Králové
16. Bývalá čistírna odpadních vod v Praze Bubenči
17. Větrný mlýn v Kuželově, okres Hodonín
18. Textilní továrna Larisch a synové v Krnově
19. Hamr v Dobřívi, okres Rokycany
20. Slovenská strela v muzeu v Kopřivnic
21. Soubor hornických památek v Březových Horách
22. Vodní pila v Penikově se strojním vybavením
23. Bechyňský most
24. Soubor plavebních kanálů na Šumavě (částečně kraj Plzeňský)
25. Jáchymovská mincovna
26. Důl Mauritius v Hřebečné,
27. Dlouhá stoka s rybníky Kladským a Novým
28. Janatův mlýn v Buřanech
29. Brusírna Harrachovské sklárny se strojním vybavením
30. Winternitzovy automatické mlýny v Pardubicích
31. Sklárna v Tasicích
32. Železárna Stará huť
33. Větrný mlýn ve Velkých Těšanech
34. Kosárna č. p. 146 v Karlovicích
35. Elektrárna Poděbrady
36. Automobily Tatra
37. Blatenský vodní příkop

Jáchymov, okres Karlovy Vary, mincovna

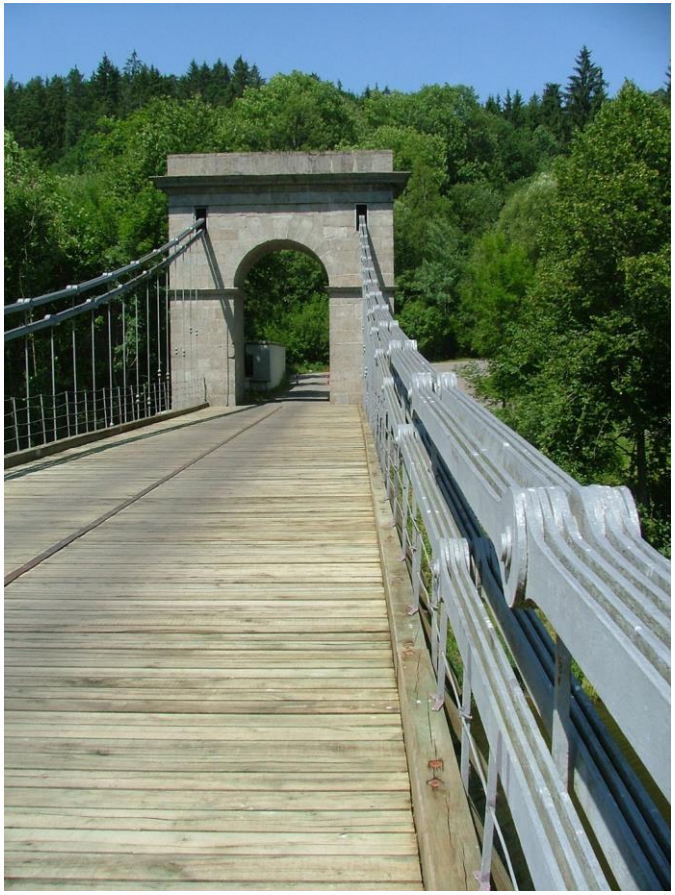

Stádlec, okres Tábor, řetězový most

Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO

Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří

Jáchymov, okres Karlovy Vary, důl Svornost

Horní Blatná, okres Karlovy Vary

Krupka, okres Teplice, štola Martin

Žatec a krajina žateckého chmele

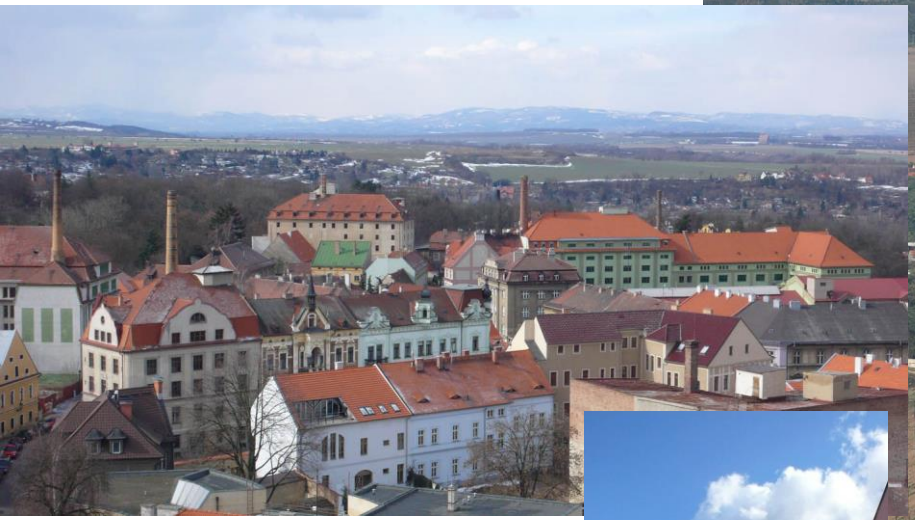

Žatec, okres Louny

Stekník, okres Louny,
krajina žateckého chmele

památková rezervace

Stará Huť u Adamova,
okres Blansko

Brownfieldy

Poldi Kladno

Území brownfieldu

Mimo zástavbu - **zemědělský charakter Unhošť**

Území brownfieldu

Dotýkající se historického jádra - **Kdyně**

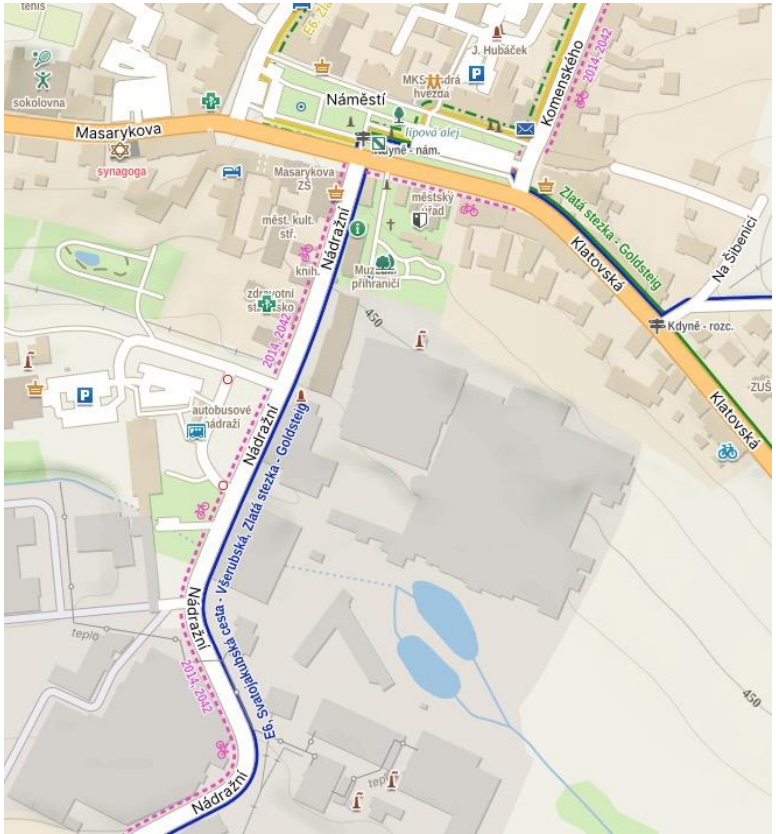

Kdyně, okres Domažlice, prádelna

Území brownfieldu

Na okraji sídla - **Kladno**

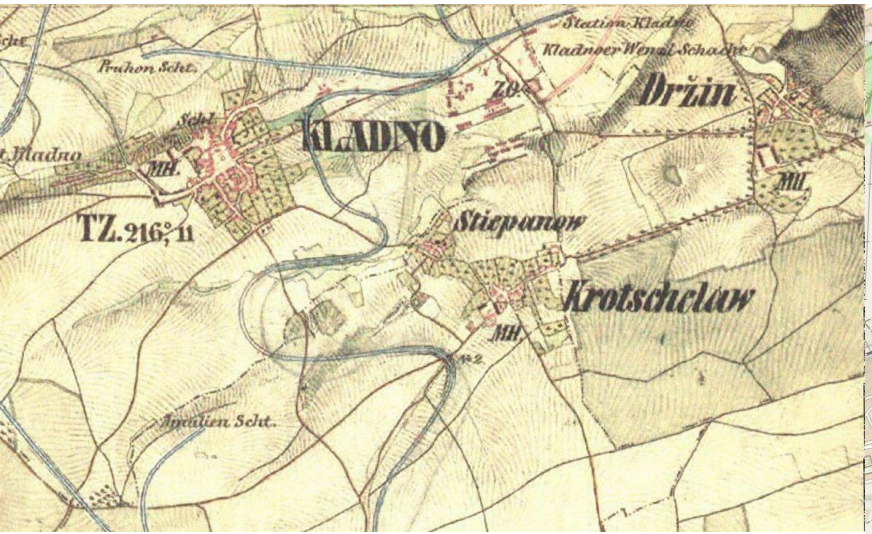

Kladno, Poldina huť

Poldi Kladno

Kladno, Vojtěšská huť - huť Koněv

Kladno
Vojtěšská huť - huť Koněv

Cesty jak přistupovat k opuštěným průmyslovým lokalitám v ideálním případě
provedení důkladných průzkumů dané lokality

stavebně technický
ekologický
stavebně historický

- provedení průzkumu v místní komunitě, jak vnímá uchování lokality případně s jakou formou náplně
vyhodnocení ekonomických přínosů

<u>celkové vyhodnocení jako průsečík všech požadavků a limitů</u>

Ostrava Vítkovice

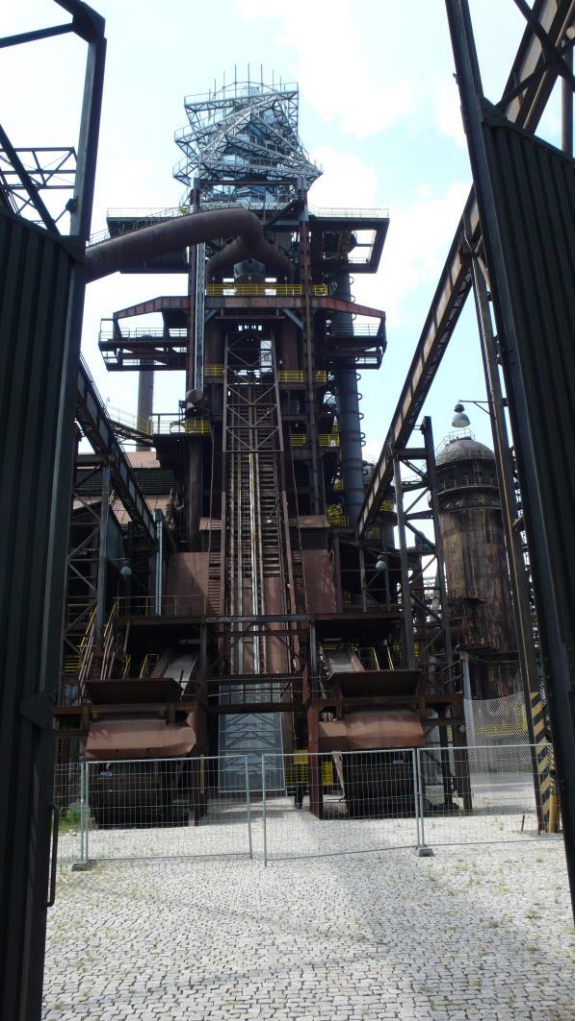

Ostrava Vítkovice, vysoká pec č. 2

Ostrava Vítkovice, plynojem

Hodnocení průmyslového dědictví

Meznárodní dokumenty:
Charta industriálního dědictví TICCIH

Charta průmyslového dědictví TICCIH

Charta průmyslového dědictví TICCIH
překlad: Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze

Součást projektu MK ČR v programu aplikovaného výzkumu NAKI (DF11P01OVV016) *Industriální topografie České republiky – nové využití průmyslového dědictví jako součásti národní a kulturní identity*
řešitel Benjamin Fragner, spoluřešitelé Vladislava Valchářová, Petr Vorlík, Lukáš Beran, Matúš Dulla, Jan Zikmund, Dita Dvořáková

grafická úprava: Jan Zikmund
tisk: Signpek s.r.o.

Vydáno při příležitosti konference *Nový život opuštěných staveb*, Brno 2013
Industriální stopy 2013

© 2013 České vysoké učení technické v Praze
Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury

vcpd.cvut.cz | www.industrialnitopografie.cz

ISBN 978-80-01-05235-8

FA ČVUT VCPD MINISTERSTVO KULTURY

Metodika hodnocení průmyslového dědictví

Tradiční hodnotící kategorie

Specifické hodnotící kategorie
- hodnota historická
- hodnota typologická
  - znak a symbol
  - vzory, modely, moduly
- hodnota technologického toku
- hodnota systémových a technologických vazeb
- hodnota technická
- hodnota autenticity
  - autenticita posledního pracovního dne
- hodnota atmosféry místa

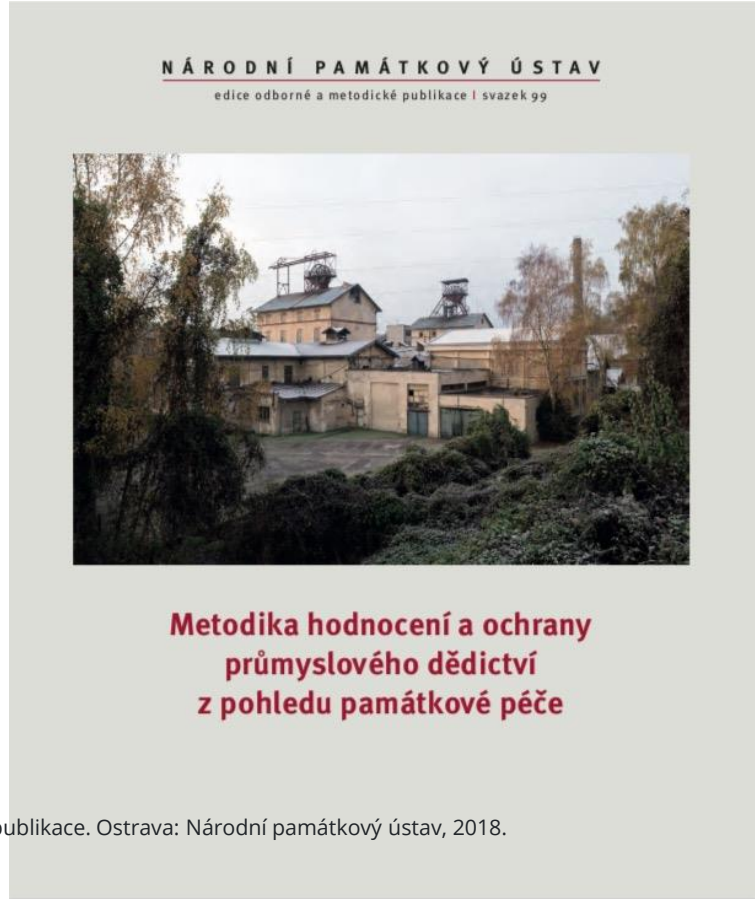

MATĚJ, Miloš a RYŠKOVÁ, Michaela.
Metodika hodnocení a ochrany průmyslového dědictví z pohledu památkové péče. Odborné a metodické publikace. Ostrava: Národní památkový ústav, 2018.
ISBN 978-80-88240-06-8.

Tradiční hodnotící kategorie

Slup, okres Znojmo, vodní mlýn

Louny, inundační most

Specifické hodnotící kategorie

hodnota historická

Kovářská, okres Chomutov, železárna

Heřmanovice, okres Bruntál, propadlina Žebračka

Specifické hodnotící kategorie

hodnota typologická

unikát

Praha Bubeneč, čistírna odpadních vod

Specifické hodnotící kategorie

hodnota typologická

typický zástupce (vybraný zástupce z většího počtu dochovaných příkladů)

Žatec, okres Louny, železniční stanice Žatec

Specifické hodnotící kategorie

znak a symbol,
vzory, modely, moduly

Brandýsek,
okres Kladno,
důl Michael

Praha 8 Palmovka,
komín

Klobuky, okres Kladno, hvozd

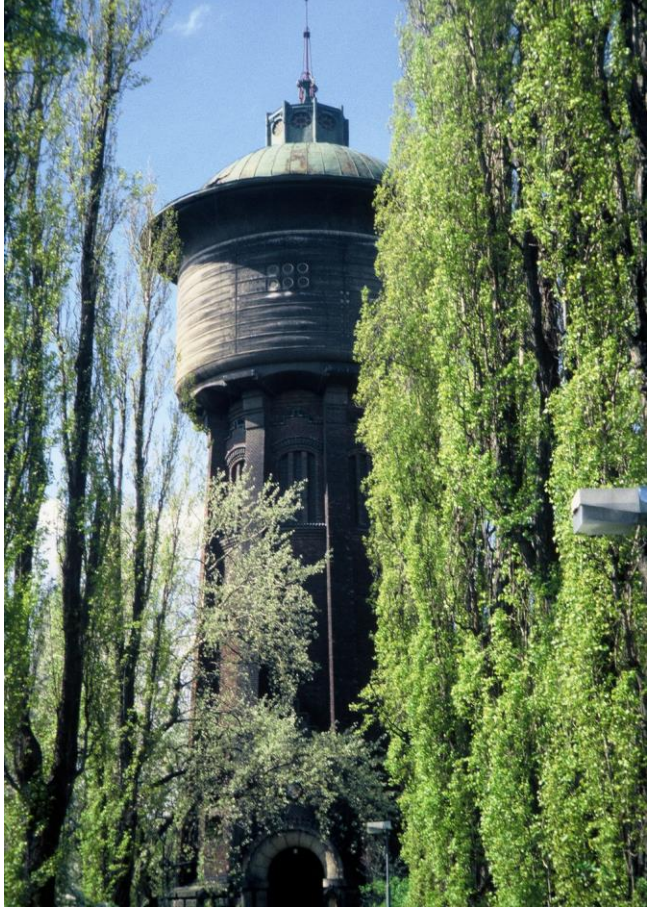

Praha 4 Zelená Liška, vodojem

Specifické hodnotící kategorie

znak a symbol,
vzory, modely, moduly

Zruč nad Sázavou, okres Kutná Hora, továrna Baťa

Napajedla, okres Zlín, továrna Baťa

Zlín, továrna Baťa

Třebíč, továrna Baťa

Specifické hodnotící kategorie

hodnota technologického toku

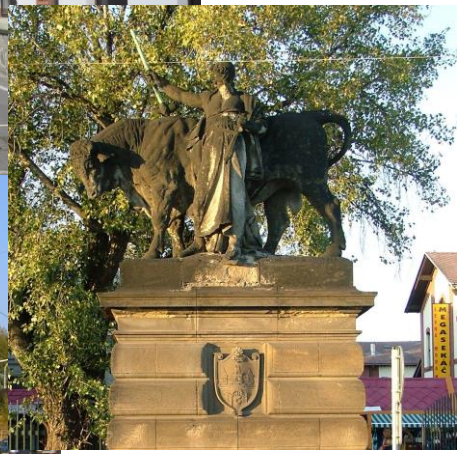

Praha 7 Holešovice, jatka

Specifické hodnotící kategorie

hodnota systémových a technologických vazeb
hodnota technická

Žacléř, okres Trutnov, těžní stroj

Plzeň, Prazdroj

Specifické hodnotící kategorie

hodnota systémových a technologických vazeb

hodnota autenticity, autenticita posledního pracovního dne, hodnota atmosféry místa

Dobřív, okres Rokycany, hamr

Miřejovice, okres Mělník, elektrárna

Praha hlavní nádraží

Ústí nad Labem - Střekov, zdymadlo

Obnova

Základem obnovy je stanovení smysluplného využití.
Míra zásahu by se měla odvozovat z významu dané věci, tedy čím je hodnota vyšší, tím méně zásahu by mělo být akceptováno a pečlivěji voleno nové využití.

Muzealizace

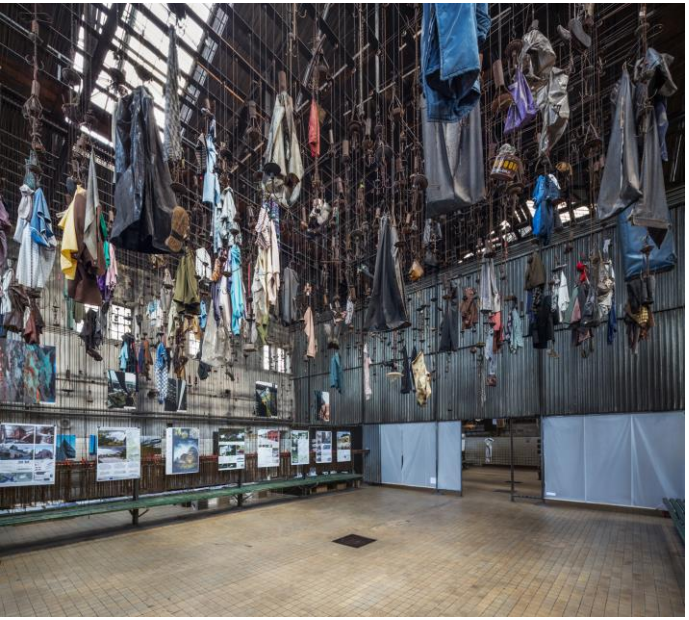

Ostrava Michálkovice, důl Michal

Nové využití technického fondu:

jednoúčelové (neadaptibilní, speciální)
víceúčelové (adaptabilní, univerzální)
kombinované

Vápenný Podol, okres Chrudim, vápenka

Brno Obřany, textilka

Plasy, okres Plzeň-sever, pivovar

Míra zásahu:

akceptace
intervence
destrukce

Praha 6 Střešovice, vozovna

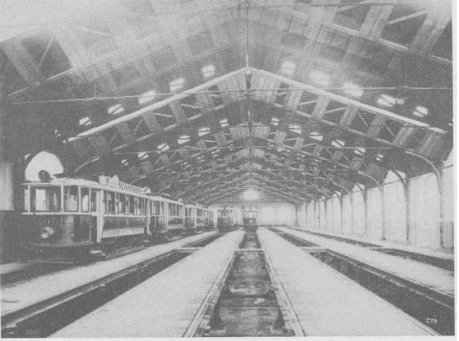

Praha 6 Střešovice, vozovna

akceptace
intervence
destrukce

Praha 7 Holešovice, parní mlýn

akceptace
intervence
destrukce

Praha 5 Meetfactory

akceptace
intervence
destrukce

Bílý Potok, okres Liberec, textilka

akceptace
intervence
destrukce

Praha 8 Holešovice, Jatka 78 – La Putyka

akceptace
intervence
destrukce

Ostrava, důl Hlubina

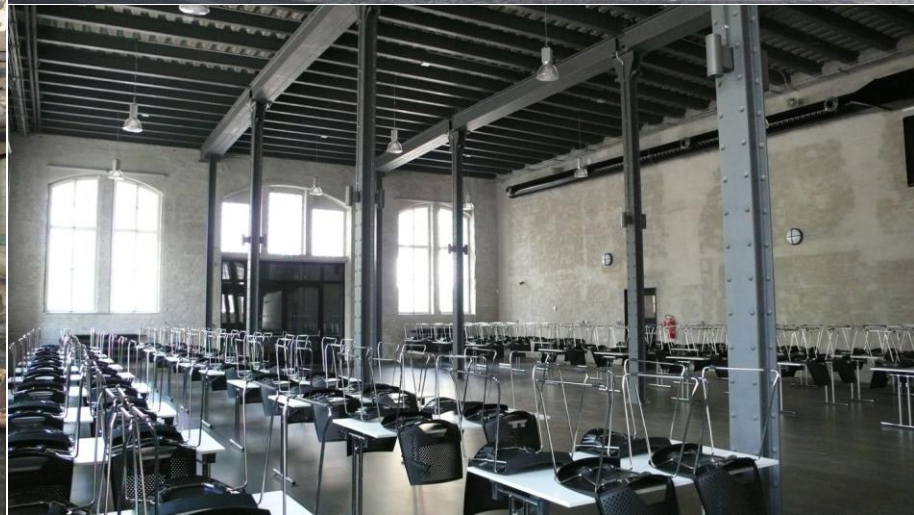

akceptace
intervence
destrukce

Ostrava, důl Hlubina

akceptace
intervence
destrukce

Ostrava, důl Hlubina

akceptace
intervence
destrukce

Praha 8 Karlín, vozovna

Praha 8 Karlín, vozovna

akceptace
intervence
destrukce

Praha 1 Malá Strana, Sovovy mlýny

akceptace
intervence
destrukce

Praha 1 Nové Město,
transformační stanice Edison

akceptace
intervence
destrukce

Brno, Technické muzeum

akceptace
intervence
destrukce

Brno, Vaňkovka

akceptace
intervence
destrukce

Pardubice, Winternitzovy automatické mlýny

Pardubice, Winternitzovy automatické mlýny

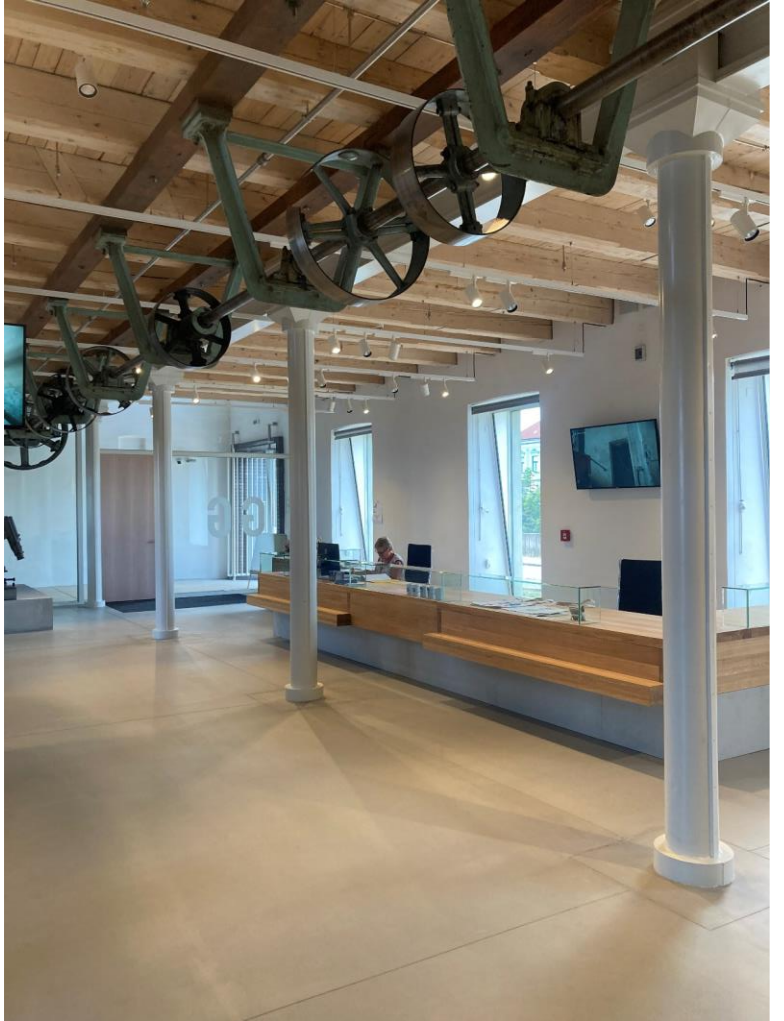

akceptace
intervence
destrukce

Praha 5 Smíchov, vozovna

Praha 5 Smíchov, vozovna

Praha 5 Smíchov, vozovna

Praha 5 Smíchov,
vozovna

akceptace
intervence
destrukce

Praha 5 Smíchov, Ringhoffer

akceptace
intervence
destrukce

Praha 1 Klárov, Kunsthalle

akceptace
intervence
destrukce

Praha 8 Karlín, lisovna řepkového oleje

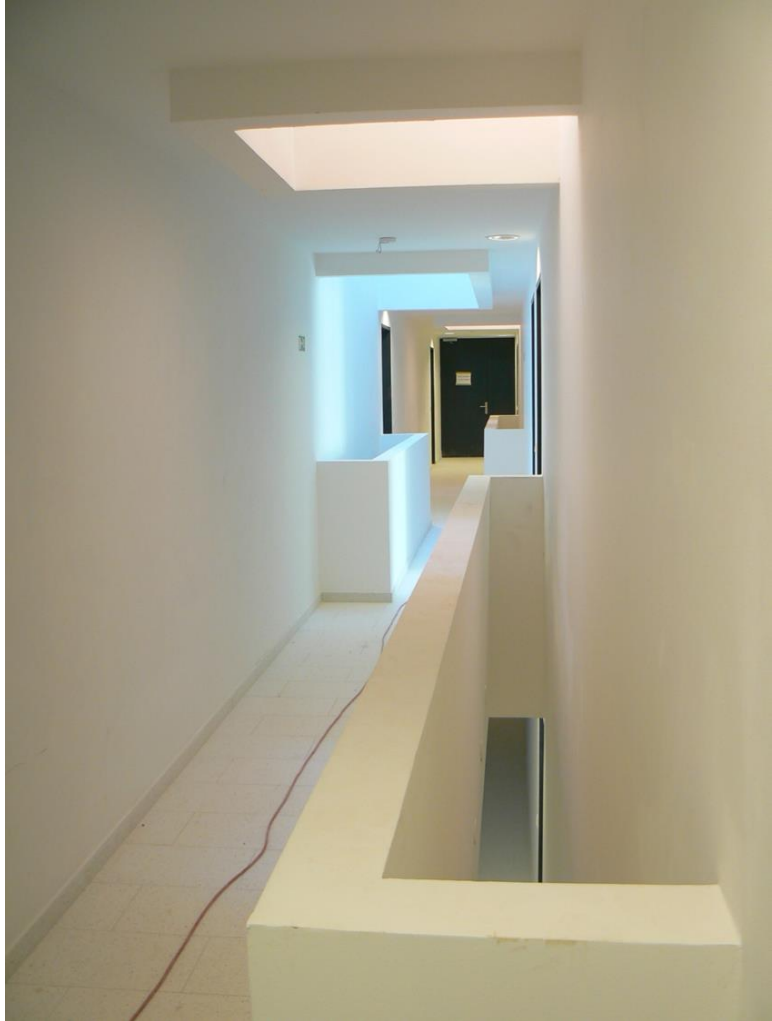

Děkuji za pozornost

Ing. arch. Eva Dvořáková

dvorakova.eva@npu.cz
Národní památkový ústav, generální ředitelství, Praha
www.npu.cz

Heritage Train

Funded by the European Union